

Kazakistan medyasında Türkiye ve Kazakistan'ın dış ilişkilerine kısa bir bakış denemesi

A brief trial overview of the foreign relations of Turkey and Kazakhstan in Kazakhstan media

Hayati TÜFEKÇİOĞLU*

¹ Sosyoloji Bölümü, Fen-Edebiyat Fakültesi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

hayatitufekcioglu@arel.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 01.04.2021

Bölüm/Section: Sosyal Bilimler/Sosyoloji

Kabul Tarihi/Accepted: 29.04.2021

Deneme/Essay

Özet

Bu çalışma, Türkiye ile önemli tarihi ve kültürel bağlara sahip bulunan Kazakistan ile mevcut ilişkilerin değerlendirilmesi gerekliliğine üzerine yapılmıştır. Bu amaçla, 2004 yılının son üç ayı ile 2005 yılı Ocak ayı olmak üzere toplam 4 ayda Türkiye Cumhuriyeti Almatı Basın Müşavirliği'nin Kazakistan gazeteleri ve bazı internet haber siteleri ile televizyonların haber programlarını oluşturduğu "bülten"ler taranmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye ve Kazakistan İlişkileri, Kazakistan Medyası, Dış İlişkiler.

Abstract

This study is conducted to evaluate the current relations with Kazakhstan which has significant historical and cultural ties with Turkey. For this purpose, a total of 4 months including last three months of 2004 and January 2005, bulletins of the Republic of Turkey in Almaty Press Counselor of Kazakhstan newspapers, some internet news sites and television news programs were inspected.

Keywords: Relations of Turkey and Kazakhstan, Kazakhstan media, Foreign relations.

1. Giriş

Bu yazının konusunu 2004 yılının son üç ayı ile 2005 yılı Ocak ayı olmak üzere toplam 4 ayda Kazakistan medyasında yer alan Türkiye ile ilgili haberler oluşturmaktadır.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra 1991 yılında bağımsızlığını ilan eden Kazakistan Cumhuriyeti'ni –saatlerle ölçülebilecek bir sürede- ilk tanıyan ülke, Türkiye Cumhuriyeti olmuştur. Türkiye ile önemli tarihi ve kültürel bağlara sahip bulunan Kazakistan Cumhuriyeti ve elbette diğer bölge ülkeleri arasında bağımsızlıkları sonrasında değişik alanlarda önemli ilişkiler kurulmuştur.

Biz, bugün, bundan sonraki ilişkilerin daha verimli hale getirilebilmesi için bu ilişkilerin ve sonuçlarının gözden geçirilmesi, bir değerlendirilmesinin yapılması gerektiğine inanıyoruz. Bu sınırlı çalışma mevcut ilişkilerin değerlendirilmesi gerekliliğine işaret etmesi bakımından önem taşımaktadır.

Bu çalışma, Türkiye Cumhuriyeti Almatı Basın Müşavirliği'nin Kazakistan gazeteleri ve bazı internet haber siteleri ile televizyonların haber programlarını tarayarak oluşturduğu "bülten"ler üzerinde yapılmıştır.

Almatı Basın Müşavirliği, bültenlerini Egemen Kazakistan, Kazakhstanskaya Pravda, Almatı Akşamı, Verniy Almatı, Ekspres K, Jas Alaş, Aykın, Liter, Türkistan, Delovaya Nedelya, Zaman Kazakistan, Novoe Pokoloenie ve Karavan gazeteleri ile www.khabar.kz ve www.gazeta.kz internet siteleri ile bazı televizyon kanallarının haber programlarını tarayarak oluşturmuştur [1-16].

* Yazılan yazar/Corresponding author: Hayati TÜFEKÇİOĞLU

¹ orcid.org/0000-0002-8972-2928

2. Kazakistan hakkında bilgiler

Gazetelerin isimlerinden de anlaşılacağı gibi Kazak basınının önemli bir özelliği bazı gazetelerin Rusça yayınlanmasıdır. Kazakistan'da günümüzde Kazakça'nın yanında Rusça resmi dil olarak kullanılmaktadır. Gündelik hayatta Rusça, çok daha yaygın olarak yer almaktadır.

Bunun önemli nedenlerinden biri de demografik özelliklerden kaynaklanmaktadır. 2004 verilerine göre Kazakistan'ın nüfusu 15 milyondur. (Kazakistan toprakları Türkiye'den yaklaşık üç buçuk kat daha büyüktür) Nüfusun milliyetlere göre dağılımı ise son derece ilginç özellikler göstermektedir. Kazakistan Cumhuriyeti İstatistik Ajansı verilerine göre toplam nüfus içinde Kazakların oranı ancak %53.4'tür. İkinci sırada %30'luk bir oranla Ruslar yer almaktadır. Bu dağılım sırasıyla Ukraynalı, Özbek, Alman, Tatar, Uygur, Beyaz Rus, Koreli, Azeri, Türk, Polonyalı, Dungan, olarak devam etmektedir.

Görüldüğü gibi Kazakistan Cumhuriyeti çok milletli bir yapıya sahiptir ve burada ilginç ve daha önemli bir sosyolojik özellik, Kazakistan'da yaşayan milletlerin sayısıdır. Yine resmi istatistiklere göre 130 ayrı milletten insan Kazakistan vatandaşı olarak yaşamaktadır.

3. Kazakistan Medyası ve etkinliği

Kazakistan basını özellikle Türkiye ile karşılaştırıldığında son derece mütevazı ve sınırlı bir yapıya sahiptir. Gazeteler pazar, pazartesi ve resmi tatillerde yayınlanmamaktadır. Bu gazetelerin önemli kısmı haftada bir defa yayınlanmaktadır. Yukarıda adını saydığımız 13 gazetenin (Tablo 1) toplam basım adedi yaklaşık 700 bin olarak ifade edilmektedir. Bunun içinde Rusça yayınlanan Karavan adlı magazin gazetesi 250 binlik tirajla ilk sırada yer almakta, daha sonra Egemen Kazakistan 105 bin, Kazakhstanskaya Pravda 90 bin tiraja sahiptir. Ülkenin toprak büyüklüğünün de etkisi ile dağıtım önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Gazeteler teknolojik yapıları ile de Türkiye ile kıyaslanamayacak özellik göstermektedir. Sözelimi üniversite öğrencilerinin Türkiye'de basılan bir gazeteyi gördükleri zaman, özellikle sayfa sayısına şaşırıp bu gazetenin bir günde hazırlanamayacağını ifade etmeleri ilginçtir.

Tablo 1. Kazakistan'da yer alan gazeteler

Sıra	Gazetenin adı	Tirajı	Periyodu
1	Egemen Kazakistan	105.147	Günlük
2	Kazakhstanskaya Pravda	90.218	Günlük
3	Almatı Akşamı	34.400 (haftalık toplam)	Günlük
4	Verniy Almatı	11.121	Günlük
5	Ekspres K	19.354	Günlük
6	Jas Alaş	55.200	Günlük
7	Aykın	35.100	Günlük
8	Liter	32.100	Günlük
9	Türkistan	10.500	Haftalık
10	Delovaya Nedelya	10.600	Haftalık
11	Zaman Kazakistan	10.000	Haftalık
12	Novoe Pokoloenie	35.500	Haftalık
13	Karavan	250.000	Haftalık

Elbette önemli olan Kazakistan medyasının kamuoyu yaratma konusundaki etkinliğidir. Bu açıdan bakıldığında zaman, Kazakistan medyasının, Kazakistan Cumhuriyeti'nin bölge ülkeleri içinde en büyük, ekonomik açıdan en güçlü ve siyasi sistem açısından da en istikrarlı ve ayrıca nüfusun eğitim durumu oldukça yüksek bir noktada olmasına rağmen, çok etkin bir yapıya sahip olduğunu söylemek kolayca mümkün değildir. Ancak Kazakistan'da diğer pek çok alanda olduğu gibi bu alanda da son derece hızlı bir gelişme görüldüğünü belirtmemiz gerekmektedir.

4. Kazak Medyasında Türkiye ile ilgili haber ve değerlendirmeler

Türkiye Cumhuriyeti Almatı Basın Müşavirliği bültenlerine göre 2004 yılının Ekim, Kasım, Aralık ayı ile 2005 yılı Ocak ayında Kazakistan medyasında Türkiye ile ilgili toplam 77 haber ve yazı yer almıştır (Tablo 2). Bu haberlerin genel özellikleri aşağıda kısaca verilecektir. Ancak bu bültenler salt Türkiye ile ilgili haberlerden oluşmamaktadır. Müşavirlik, yaptığı günlük tarama sonucunda, Türkiye ile ilgili haberlerin yanında önemli gördüğü bazı başka haberlere de bültenlerinde yer vermiştir ki bizce bu haberlerin kimi nitelikleri üzerinde durulması gereken bir özellik göstermektedir.

Tablo 2. Kazakistan medyasında Türkiye ile ilgili haberler ve değerlendirmeler

Aylar	Haber				Yorum-Makale				Genel Toplam
	Olumlu	Olumsuz	Nötr	Toplam	Olumlu	Olumsuz	Nötr	Toplam	
-									
Ekim	12	-	3	15	3	-	-	3	18
Kasım	15	-	3	18	2	-	-	2	20
Aralık	12	-	-	12	5	1	-	6	18
Ocak	2		11	13	5	-	3	8	21
Toplam	41	-	17	58	15	1	3	19	77

Yukarıdaki tabloda gözüken 1 olumsuz yorum, metindeki, Kıbrıs konusunda Türkiye'nin Ada'da çözüm yanlısı olmayan siyaset izlediği yolundaki bir cümleden kaynaklanmaktadır. Gazete bir sonraki sayısında bu konuda düzeltme yayınlamıştır. Türkiye ile ilgili haber ve yorumların konularına göre dağılımı ise şu şekildedir (Tablo 3).

Tablo 3. Türkiye ile ilgili haber ve yorumların konularına göre dağılımı

Konu	Adet
Siyasi	37
Ekonomik	14
Eğitim-kültür	20
Askeri	4
Spor	2
Toplam	77

Görüldüğü gibi haber ve yorumların %72.8'i olumlu niteliktedir, tek olumsuz yazının oranı %1.2'dir ve %26'lık bir oran da nötr olarak karşımıza çıkmaktadır.

Siyasi yazılar önemli oranda Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılma girişimleri ilgilidir. Konu, 17 Aralık tarihinin önemi nedeniyle Kazakistan basınında geniş yer bulmaktadır. Yine bu çerçevede zaman zaman Kıbrıs konusuna da değinilmektedir. Bu noktada özenle altı çizilmesi gereken nokta **siyasi içerikli yazıların doğrudan Kazakistan-Türkiye ilişkilerini konu almamasıdır**. Bu, üzerinde durulması ve düşünülmesi gereken bir konudur. Siyasi yazılar Türkiye'nin dış politikasındaki başka alanlarla ilgilidir ve bu konudaki haber ve yorumlar genellikle yansız biçimde gelişmelerin aktarılmasıyla sınırlıdır.

Ekonomi başlığı altında toplanabilecek haberlerin genel özelliği ise önemli oranda Kazakistanda çalışan inşaat şirketleri ile ilgilidir. Bu konudaki haberlerden birinin başlığı ilgi çekicidir. Kazak-Türk İş konseyinin toplanmasıyla ilgili bir haber "*Türkiye heyeti sadece misafirlğe gelmedi*" başlığı ile duyurulmakta, bir anlamda Türk-Kazak ilişkilerinin genel niteliğine gönderme yapılmaktadır.

Askeri konulardaki haberlerin başlıkları son derece dostanedir. "İşbirliği", "Türk yardımı", "İşte dostluk" gibi başlıklarla verilen haberlerde "Kırgızistan Cumhuriyeti Savunma Bakanlığı'yla Türkiye Cumhuriyeti Savunma Bakanlığı Merkez Komutanlığı arasında bir protokol imzalandı"ğı, "Gürcistan Savunma Bakanlığı Basın Büro'su tarafından dün yapılan açıklamada, Türkiye Cumhuriyeti'nin, Gürcistan Silahlı Kuvvetleri'ne 2 milyon USD tutarında maddi yardım sağlamayı planladığı" ve "Kazakistan ile Türkiye Savunma Bakanlıklarının, karşılıksız askeri yardımla ilgili bir protokol imzala"dıkları duyurulmaktadır.

Benzer dostane başlıklar Türkiye'den gelen resmi heyetler için de atılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanı'nın, Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'i ziyareti, "Türk Çıkarması" başlığı ile verilmekte, Milli Eğitim Bakanımızın Kazakistan ziyareti, "İşbirliği", "Kazakistan - Türkiye işbirliği çalışmaları eğitim alanında da devam ettirilecek" başlıkları ile duyurulmaktadır İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı'nın İstanbul festivali için gelişi için de "Türk dostların nezaket ziyareti" başlığı atılmaktadır.

Kazakistan medyasının Türkiye'ye yaklaşımı son derece olumludur. İstanbul'daki Türkiye-Kazakistan milli futbol maçı sonucunun duyurulma biçimi bu açıdan son derece çarpıcıdır: "*Türlere küsemeyiz, maç 8-0 bitseydi ne yapardık?*" Türk pop müziği de Kazakistan'da yakından takip edilmekte ve çok beğenilmektedir: "*Futbolu gibi, Türk pop müziği de yayılıyor*"

Türkiye Cumhuriyeti Almatı Basın Müşavirliği'nin yayınladığı bültenlerde bir konu bizim açımızdan son derece önemli görülmektedir. Bu bültenler hazırlanırken Kazakistan medyasında yer alan Türkiye ile ilgili haberler titizlikle derlenmektedir. Bu haberlerin genel özelliği de yukarıda belirttiğimiz gibi Türkiye'ye karşı olumlu bir yaklaşımın bulunmasıdır. Bunun yanında bizim önemli gördüğümüz husus, başka türden haberlerle ilgilidir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Almatı Basın Müşavirliği, yaptığı günlük tarama sonucunda, Türkiye ile ilgili haberlerin yanında önemli gördüğü bazı başka haberlere de bültenlerinde yer vermiştir. Bu haberler sistematik biçimde toplanmamıştır. Dolayısıyla Kazakistan medyasında, müşavirlik bültenlerine yansıyanlardan daha fazla sayıda yer bulmuş olması ihtimali son derece yüksektir. Bu sınırlı yansımaya rağmen belli türden haberler bizce Türkiye'yi de yakından ilgilendirmektedir.

5. Kazak medyasında diğer ülkeler

Bahsettiğimiz türden haberler Kazakistan'ın dış ilişkileri ile ilgilidir. Bu konuda bültenlere bizi şaşırtacak kadar çok ve çeşitlilik gösteren ilişki türü yansımaktadır. Bu ilişkilerin başında elbette “*Stratejik Müttefik*” başlığı ile nitelenen **Rusya** gelmektedir. Kazakistan medyasında Rusya ile en üst seviyede, askeri, siyasi, ekonomik hemen her türden ilişkiye dair sayısız haber yer almaktadır ki burada örneklendirme ihtiyacı hissedilmemiştir.

Bültenlere yansıyan ikinci yoğun ilişki **Amerika Birleşik Devletleri** ile. Birkaç örnek vermek gerekirse, Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, “*ABD başkanlığına ikinci defa seçilen George Bush’a bir kutlama mesajı göndererek Kazakistan – ABD arasındaki işbirliği ve stratejik müttefikliğin büyük önem teşkil ettiğini*” bildirmektedir.

“*Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, resmi ziyaret amacıyla Astana’da bulunan ABD Devlet Sekreteri Yardımcısı Richard Armitage’i kabulde, Kazakistan – ABD işbirliği, Kazakistan’daki siyasi ve ekonomik durum, ABD’de süren seçim kampanyası, uluslararası işbirliği ve bölgesel güvenlik konularını ele al*”makta, bir başka haberde “*ABD Kazakistan Büyükelçiliği Basın Bürosu, ABD Kongresi’nin, Irak’ta İstikrarın sağlanması için uluslararası koalisyon faaliyetlerine Kazakistan’ın katkısından dolayı teşekkür ettiğini açıkladı*”maktadır. ABD ile Kazakistan arasında karşılıklı askeri heyetler gidip gelmekte “*Askeri eğitim, tatbikat ve uluslararası askeri finansman programları çerçevesinde ülkelerarası işbirliği çalışmalarının 2 kat arttığı*” açıklanmakta, “*ABD Merkez Kumandanlığı Komutan Yardımcısı, Hava Tümgeneral Lens Smith, resmi ziyaret için dün Astana’ya geldi*”ği ve “*Ziyaret sırasında, askeri alanda Kazakistan – ABD işbirliğini genişletme konularının ele alınacağı*” bildirilmektedir.

ABD ile ilişkiler, değişik alanlarda sürdürülmekte, “*petrol ve gaz sektöründe işbirliği ve özel sektör girişimciliğinin geliştirilmesi konuları*” ele alınmakta, “*Başbakan Danial Ahmetov, ‘Paola’ isimli Amerikan şirketinin temsilcileri ile görüş*”mekte, “*ABD Yüksek Mahkemesi, Kazakistan’ın mahkeme sistemini geliştirme çalışmalarını destek*”lemekte, ABD ile Kazakistan’ın sağlık sektöründeki işbirliği çerçevesinde “*sağlık sektörünün yeniden yapılandırılması ve ülkedeki doktorların eğitim seviyesinin yükseltilmesiyle ilgili konular*” ele alınmaktadır.

Bültenlere yansıyan haberlere göre Kazakistan’ın uluslararası ilişkileri oldukça zengin özellikler göstermektedir. Sözelgesi “*Dün, Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, resmi ziyaret amacıyla Kazakistan’da bulunan İran Milli Güvenlik Yüksek Konseyi Sekreteri Hasan Ruhani’yi makamında kabul et*”mekte ve “*iki ülke arasındaki işbirliği çalışmaları ele alın*”maktadır. “*Dışişleri Bakanı Kasımjmart Tokayev İran İslam Cumhuriyeti Ticaret Bakanı Muhammed Şeriatmadari ile ikili görüşme yap*”makta, “*Kazakistan ile İran arasındaki ekonomik işbirliği çalışmalarını genişletme konuları*” ele alınmakta, “ *tarafların ülkelerarası ticaret ve ekonomik işbirliğinin genişletilmesi ve Kazak petroünün İran topraklarında geçirilerek ihrac edilmesi ile ilgili konular*” görüşülmektedir.

–“*Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Umman Emirliği Sanayi ve Ticaret Bakanı ve aynı zamanda ‘Umman Oil Company’ petrol şirketi Yönetim Kurulu Başkanlığını yürüten Makbul bin Ali bin Sultan ile Umman Emirliği Petrol ve Gaz Bakanı ve aynı şirketin Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı olan Muhammed Hamad er-Rahmi’yi dün Almatı’da kabul et*”mekte,

–“*Cumhurbaşkanı Nazarbayev, Pakistan Dışişleri Bakanı Mahmud Hursho Bahtiyar ile ikili bir görüşme yap*”makta,

–“*Adalet Bakanı Onalsın Jumabekov’un, Suudi Arabistan Krallığı resmi ziyareti sona er*”mekte,

–“*Nursultan Nazarbayev, dün Astana’da Tacikistan Cumhuriyeti Kazakistan Büyükelçisi Turdikul Butayarov’u makamında kabul et*”mekte,

–“*Cumhurbaşkanı, Hindistan Dışişleri Bakanı Natvar Singh’le yaptığı görüşmede iki ülke arasında enerji ve iletişim teknolojisi alanında yapılacak işbirliği konuları*”nı ele almakta ve “*Hindistan Ticaret ve Sanayi Bakanı E. Elangovan başkanlığında bir Hint heyeti yarın Kazakistan’a gel*”mekte,

–“*Cumhurbaşkanı Nazarbayev ‘dost Filistin halkı’ ve Filistin ile ilişkileri geliştirmek*” istemekte ve “*Ekonomi ve Bütçe Planlama Bakan Yardımcısı Batırhan İsayev ve Ulusal Teknoloji Fonu Yönetim Kurulu Başkanı Evgeni Dominov’un yer aldığı bir Kazak heyeti, İsrail’de, Ulusal Teknoloji sisteminin geliştirilmesine yönelik çalışmalar konusunda incelemelerde bulun*”maktadır.

–“*Senato Başkanı Nurtay Abikaev Kazakistan’da resmi ziyarette bulunan İngiltere Parlamenterleri ile görüşme yap*”makta,

–“*Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev dün Almanya Parlamentosu Başkan Yardımcısı Ante Folmer ve milletvekilleri Hans Ulrich-Klose ve Yoahim Hersteri makamında kabul et*”mekte, görüşmede “*taraflar Kazak - Alman işbirliği ve perspektifleri*”ni ele almakta, “*Almatı’da, Kazakistan ve Almanya askeri heyetlerinin katılımıyla düzenlenen görüşmeler dün sona er*”mekte,

–“*Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Fransa Sanayi Bakanı Patrik Devedgian’ı dün makamında kabul et*”mekte, “*Kabulde, iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik işbirliği ele alın*”makta, Sanayi ve Ticaret Bakanı Adilbek Jaksıbekov, geçtiğimiz günlerde resmi ziyaret için Astana’ya gelen Fransa Sanayi Bakanı’ya ikili bir görüşme yap”makta, “*Kazakistan – Fransa arasında her alanda ekonomik işbirliği*” konuları görüşülmekte, “*Astana ile Paris rotalarını aynı yöne çevir*”mekte, “*Kazak ve Fransız işadamlarının katılımı ile düzenlenen forumda Astana – Paris uçak seferleri, teknoloji parklarının geliştirilmesi, enerji ve iletişim alanlarında işbirliği konuları ele alın*”makta,

-“Kazakistan-Kanada işbirliği ve Astana ’nın imarıyla ilgili konular” bir Kanada heyetini kabulde konuşulmakta, ve “uluslararası ve bölgesel güvenlik, terör, ekstremizm, uyuşturucu kaçakçılığı, göç ve insan ticaretinin önlenmesiyle ilgili konular” görüşülmekte,

-“Kazakistan ile **İsveç** dostluk köprülerini sağlamıştır”makta, “Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev dün, İsveç Krallığına resmi ziyareti çerçevesinde, Stockholm’de ‘Kazakistan – İsveç Yatırım İmkanları’ adı altında düzenlenen ve İsveçten 120, Kazak tarafından 30 işadami ve üst düzey yöneticinin bulunduğu bir foruma katıl”ıp “Kazakistan ’ın İsveç tecrübelerinden faydalanmak istediğini dile getir”mekte,

-“Nazarbayev’in, Astana’da resmi ziyaret nedeniyle bulunan **Belçika** Senato Başkanı Ann-Meri Lizin’i makamında kabulde Avrupa Birliği üyesi Belçika’nın Senato Başkanı Lizin, ülkesinin Kazakistan’la ekonominin bütün alanlarında işbirliği yapmak istediğini belirt”mekte

-“Başbakan Danial Ahmetov, inşaat, müteahhitlik projeleri teknik değerlendirmesi alanında faaliyet gösteren **İtalyan** ‘Todini Construzioni general S.p.A’ şirketi başkanı Luis Todini’yi makamında dün kabul et”mekte

-“Cumhurbaşkanı Nazarbayev, **NATO** Genel Sekreteri Yaap de Hope Sheffer’i dün Almatı Cumhurbaşkanlığı Köşkünde kabul et”mekte, “Görüşme sonrası düzenlenen basın toplantısında bir açıklama yapan Nato Genel Sekreteri, kabulde Kazakistan – NATO işbirliği konularının ayrıntılı bir şekilde ele alındığını bildir”mekte

-“Dün, Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev Almatı Cumhurbaşkanlığı Köşkü’nde, Kazakistan’da resmi ziyaret dolayısıyla bulunan, **Dünya Bankası** Başkanı James Wolfonson’u kabul et”mekte

-“Kazakistan, **Avrupa Birliği**’nin uzay projesine katılma teklifi al”makta, “Sanayi ve Ticaret Bakan Yardımcısı Janar Aytjanova, 2004 yılının 9 aylık döneminde, AB üye ülkeleriyle Kazakistan arasındaki dış ticaret hacminin 2003 yılının aynı dönemine göre, %128 artarak 7.2 milyar USD’ye ulaştığını açık”lamakta

-“Başbakan Danial Ahmetov, dün ‘Skoda Auto’ A.Ş Yönetim Kurulu Başkanıyla yaptığı ikili görüşmede Skoda’nın montajının Kazakistan’da yapılması ile ilgili hususları ele al”makta “Kabulde, **Çek** mühendisler Ahmetov’a, montajın, Öskemen’deki ‘Asia Auto’ A.Ş fabrikalarında yapımı ile ilgili proje ve Kazakistan’da otomotiv sektörünün geliştirilmesi konularında bilgiler ver”mekte,

-“Almatı’nın imarına **Polonya** işadamları da katıl”makta,

-“Bugün **Letonya** Cumhurbaşkanı Vaire Vike-Freyberg Kazakistan’a resmi ziyaretle gel”mekte,

-“Meclis, **Beaz Rusya** ile Kazakistan arasında varılan uluslararası karayolu taşımacılığı ile ilgili anlaşmayı onay”lamakta,

-“Bugün, Başbakan Danail Ahmetov, **Başkırdistan** Cumhurbaşkanı Murtaza Rahimov ile” görüşmekte, “Görüşmede taraflar, inşaat, ulaşım, ziraat, kimya, otomotiv sanayii, petrol ve gaz üretimi alanında işbirliği çalışmalarını ele al”makta,

-“Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, “**Kırgızistan Cumhuriyeti** Cumhurbaşkanı Askar Akayev, **Özbekistan Cumhuriyeti** Cumhurbaşkanı İslam Kerimov ve **Tacikistan Cumhuriyeti** Cumhurbaşkanı İmamali Rahmanov” ile görüşmekte,

-“Dün Astana’da **Tataristan** kültür günleri başla”makta ve “Tataristan Cumhurbaşkanı Mintimer Şaymiyev başkanlığında bir Tatar heyeti Nazarbayev’in davetlisi olarak Astana’ya gel”mekte,

-“Dün, Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, **Tayland Krallığı** Dışişleri Bakanı Surakiarta Satirata’yı Almatı Cumhurbaşkanlığı Köşkü’nde kabul et”mekte, “görüşmede, ülkelerarası işbirliği özellikle turizm, havayolu ulaşım ve nakliyesi, yatırım politikası ve enerji sektörü ile ilgili güncel konular ele alın”makta,

-“**Kore Cumhuriyeti** Savunma Bakanlığı heyetinin Kazakistan ziyareti sona er”mekte,

-“Cumhurbaşkanı ile **Çin Halk Cumhuriyeti** Dışişleri Bakanı Li Chjaosin arasında yapılan ikili görüşmede ise ülkeler arasındaki işbirliği konularına değinil”mekte,

-“Dün Astana’da, **Orta Asya Bölgesel Ekonomik İşbirliği Örgütü**’ne üye ülkelerin bakanları, üçüncüsü düzenlenen konferansta bir araya gel”mekte ve “Toplantıya, **Azerbaycan, Çin Halk Cumhuriyeti, Kırgızistan, Moğolistan, Tacikistan, Özbekistan, Asya Kalkınma Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, Dünya Bankası** temsilcileri katıl”maktadır.

6. Sonuç

Yukarıdaki örnekler 4 aylık bir dönemde Kazak mediasından Türkiye Cumhuriyeti Almatı Basın Müşavirliği bültenlerine, tekrar etmek gerekirse sistematik olmayan bir taramayla yansıyan haberlerden bazılarıdır. Aynı dönemde Türkiye’den İçişleri ve Millî Eğitim Bakanları ile bir askeri heyetin Kazakistan’a gelişleri gazetelerde yer almış, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı’nın İstanbul Günleri Festivali çerçevesindeki Almatı ziyaretini de eklersek toplam 4 resmi ziyaret Kazakistan basınında yer bulmuştur.

Buradan, Türkiye’nin bölgeye resmi ilgisi konusunda sonuç çıkartılıp çıkartılamayacağı ve sadece Türkiye-Kazakistan değil, Türkiye’nin Orta Asya ile ilişkilerinin günümüzde gözden geçirilip yeniden ele alınmasının gerekip gerekmediği düşünülmalıdır.

Değişik zeminlerde dile getirdiğimiz bir hususu burada tekrarlırsak, Türkiye Cumhuriyeti’nin 10 yılı aşkın bir zamandır bölge ülkeleriyle değişik alanlarda ilişkileri mevcuttur. Bugüne dek pek çok şey yapılmasına rağmen bunların istenen düzeyde ve verimlilikte olduğunu söylemek kolayca mümkün değildir. Bu konuda ortaya koyulan kaynaklar daha

ekonomik ve daha etkili kullanılabilmesi gibi çok daha önemli sonuçlar elde edilebilirdi. Belki de eksik olan nokta, eldeki imkanların hangi doğrultuda kullanılacağı konusunda yeterince bir netlik bulunmamasıdır. Bugüne kadar Türkiye ile bölge ülkeleri arasında, önemli oranda kardeşlik ve akrabalık bağlarına vurgu yapan bir romantizm öne çıkmıştır. Bu yoğun romantizm taşıyan yaklaşımı en azından Türkiye’den belli bir kesimin bölgeye bakışı için söylemek mümkündür. Kardeşlik ve akrabalık bağları karşılıklı ilişkiler için elbette önemlidir ancak tek başına yeterli değildir. Karşılıklı ilişkileri yürütmeye yarayacak gerçek bağ, gerçek ortak temel, ülkeler düzeyindeki karşılıklı çıkar dayalı temel olmalıdır. Türkiye’nin bölgeye bakışında karşımıza çıkan yukarıda sözünü ettiğimiz, önemli oranda söylem düzeyinde kalan yoğun romantizm, karşı tarafın eğilimi ile birleşince ilişkilerin bir anlamda turistik ilişkiye dönüşmesi riski bulunmaktadır ki gazetelerdeki kimi haber başlıkları da buna işaret etmektedir.

Son olarak, İstanbul Günleri vesilesiyle bir Kazak gazetesinde yer alan şu satırların işaret etmeye çalıştığımız konuya çarpıcı bir örnek teşkil ettiğini belirtmekle yetinelim: “Soyumuz bir bundan dolayı da kültürümüz bir dememiz doğru olmaz. Uzun süre uzakta yaşadık ve aramızda iletişim ve kaynaşma sağlanamadı. Sanat dünyasında bazı farklılıklar mevcut... Mehter, Kurmangazi ve Otıraz Sazı orkestralarına benzemiyor... Bu farklılıklar ileride iki ülke sanat dünyasını zenginleştirebilir... Biz Kazakistan’ın bağımsızlığını ilk tanıyan ülkeyiz, her yönden tanımak istiyoruz...”.

7. Kaynaklar

- [1] *Bülten, T.C. Almatı Büyükelçiliği Basın Müşavirliği*, 01.10.2003-31.01.2004
- [2] *Almatı Akşamı*, 01.10.2003-31.01.2004
- [3] *Almatı, Ekspres K*, 01.10.2003-31.01.2004
- [4] *Aykın*, 01.10.2003-31.01.2004
- [5] *Delovaya Nedelya*, 01.10.2003-31.01.2004
- [6] *Egemen Kazakistan*, 01.10.2003-31.01.2004
- [7] *Jas Alaş*, 01.10.2003-31.01.2004
- [8] *Karavan*, 01.10.2003-31.01.2004
- [9] *Kazakhstanskaya Pravda*, 01.10.2003-31.01.2004
- [10] *Liter*, 01.10.2003-31.01.2004
- [11] *Novoe Pokoloenie*, 01.10.2003-31.01.2004
- [12] *Türkistan*, 01.10.2003-31.01.2004
- [13] *Verniy*, 01.10.2003-31.01.2004
- [14] *Zaman Kazakistan*, 01.10.2003-31.01.2004
- [15] *www.gazeta.kz*, 01.10.2003-31.01.2004
- [16] *www.khabar.kz*, 01.10.2003-31.01.2004